

Informatie en Communicatie Technologie (ICT) in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen

Visies op de toekomst van Beleid, Praktijk en Onderzoek & Ontwikkeling

In september 2002 heeft een internationale conferentie plaatsgevonden over Informatie en Communicatie Technologie (ICT) in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen. Deze conferentie is voorgezeten door het Ministerie van Onderwijs van Portugal en the European Agency for Development in Special Needs Education.

De conferentie werd gevolgd door een één dag durend seminaar. Alle deskundigen op het gebied van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen en speciaal uitgenodigde gasten uit het ICT-veld presenteerden de stand van zaken in hun eigen land. Zij gingen in op drie kerngebieden: Beleid, Praktijk en Onderzoek & Ontwikkeling. Na zeer intensieve discussies zijn er meerdere aanbevelingen gedaan op elk van deze drie gebieden.

Dit artikel gaat in op de aanbevelingen die opgesteld zijn door de deskundigen. Deze aanbevelingen zijn gericht op kernonderwerpen die nu in Europa spelen op het gebied van ICT in het onderwijs.

Hoe ziet de toekomst van ICT-beleid eruit in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen?

Door de groep deskundigen is erkend dat beleid op regionaal, nationaal of zelfs Europees niveau verwijst naar grondbeginselen, intenties, middelen, doelen en tijdschema's op het gebied van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen. Er is een gezamenlijke visie op toekomstig beleid overeengekomen op het gebied van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen. Dit beleid moet **transsectoraal** zijn en moet **ondersteund** worden **door een duidelijke grondgedachte**. Deze moet gericht zijn op het tegemoet komen aan de behoeften van individuele leerlingen, het bevorderen van een school voor iedereen (zoals beschreven in the Charter of Luxembourg, 1996) en het bevorderen van *inclusie* in alle onderwijssectoren.

Beleid inzake ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen moet bestaan uit **verschillende ontwikkelingsfases**: op korte termijn een herkenbaar (apart) specifiek actieplan/ strategie/ beleid voor ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen; op middellange termijn gaat ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen deel uitmaken van algemene strategieplannen; en uiteindelijk, op lange termijn, worden de termen ICT of onderwijs aan leerlingen met beperkingen niet meer gebruikt, maar worden ze geaccepteerd als 'een gegeven' binnen het gehele ICT-beleid.

Over het algemeen moet beleid **de lange termijn visie uitdragen**. Toch moet het voldoende flexibel zijn om ook **behoeften op lokaal niveau** te weerspiegelen en mee te gaan met belangrijke initiatieven in alle onderwijssectoren. Beleid moet pro-actief zijn in het slechten van barrières die de ontwikkeling tegengaan en moet bovendien actief de omstandigheden bevorderen die initiatieven ondersteunen.

Om deze visie te realiseren, werd gesuggereerd dat er grondige en kritische vragen gesteld moeten worden en dat reflectie moet plaatsvinden met betrekking tot het gebruik van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen, gericht op: Waar zijn we nu? Van hoever zijn we gekomen? Waar willen we naar toe? Wat doen anderen? Wat kunnen we gebruiken? En wat moeten we doen om onze doelen te bereiken?

Dit proces zou geleid moeten worden door een adviesgroep op regionaal, nationaal en/of Europees niveau, erkend door Ministeries en representatief voor alle partijen die erbij betrokken zijn.

Deze adviesgroep zou een duidelijke rol moeten krijgen in het formuleren en implementeren van transsectoraal beleid. Bovendien zou ze verantwoordelijk moeten zijn voor het adviseren inzake het bevorderen van communicatie en uitwisseling tussen verschillende sectoren in de ICT praktijk. Ten slotte zou ze verantwoordelijk moeten zijn voor het adviseren inzake het opstellen en implementeren van tijdschema's voor beleidszaken.

Door de deskundigen is tijdens de bijeenkomst erkend dat één van de eerste stappen die genomen moeten worden, is de mensen uit alle sectoren het belang laten inzien van de behoefte enerzijds aan specifiek beleid en anderzijds aan groepen die hun verantwoordelijkheid nemen. Ook beleidsmakers op nationaal en Europees niveau moeten zich bewust worden van het belang van de uitdagingen die liggen op het gebied van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen.

<p style="text-align: center;">Hoe ziet de toekomst van de ICT-praktijk eruit in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen?</p>

Het opzetten van regionale, nationale en internationale **netwerken** op het gebied van noodzakelijke ontwikkelingen binnen de ICT-praktijk in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen wordt gezien als cruciaal **om contacten te vergemakkelijken** tussen *good practice*, *resource centres* en individuen. Dit zou gesteund moeten worden door een **grondige analyse en beschrijving van de factoren die leiden tot *good practice***. Een dergelijke analyse zou moeten leiden tot de ontwikkeling van richtlijnen voor *support structures*. Bovendien zou dit moeten leiden tot meer gecoördineerde informatie over technologische hulpmiddelen, tot het creëren van virtuele *resource centres* in samenhang met 'fysieke' *resource centres* en zou het moeten leiden tot meer mogelijkheden voor virtuele en fysieke uitwisselingen tussen alle professionals in het werkveld.

Er werd beweerd dat het essentieel is dat **alle scholen de mogelijkheid moeten hebben om deel uit te maken van netwerken** en samenwerkingsprojecten. Gespecialiseerde en op pedagogiek gegronde scholing inzake ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen zou moeten worden uitgebreid met meer steun voor schoolontwikkelings- en veranderingsinitiatieven. Ontwikkelingen gericht op school en dienstverlening zouden vastgestelde richtlijnen moeten volgen. Deze **richtlijnen** zijn opgesteld **voor het gebruik van ICT als middel om inclusie te steunen** en voor het vergemakkelijken van de toegang tot het curriculum.

Een dergelijke visie kan slechts gerealiseerd worden **indien virtuele resource centres ontwikkeld worden samen met 'fysieke' resource centres**. De toegang tot de enorme kwantiteit en diversiteit aan informatie in het werkveld dient beter gecoördineerd, georganiseerd en vergemakkelijkt te worden. **Trainingen voor leerkrachten moeten** zowel **ICT en klassenmanagement** omvatten als het gebruik van ICT in het curriculum op de verschillende onderwijsniveaus.

Schoolontwikkeling en –verandering heeft meer **specifiek doelgerichte steun** nodig op het gebied van invoering en supervisie van het gebruik van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen. **Samenwerking van leerkrachten en andere professionals vereist hulp en toelichting**. Ten slotte is het cruciaal dat de hardware en software beschikbaar zijn in omgevingen waar onderwijs gegeven wordt aan leerlingen met beperkingen en dat ze **zo ontworpen zijn dat ze door iedereen gebruikt kunnen worden**.

De spelers die nodig zijn voor de realisatie van deze visie, zijn professionals binnen de school, leerlingen en hun families, *support service and resource centre staff*, beleidsmakers op alle niveaus, gemeentelijke organisaties en NGO's (*non-governmental organisations*), maar ook bedrijven en onderzoekers. **Alle mogelijke belanghebbenden in de informatiesamenleving moeten een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de praktijk** van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen. Deze belanghebbenden zouden betrokken moeten worden bij het nemen van de eerste stappen in de richting van het **opstellen van richtlijnen**. Deze richtlijnen moeten betrekking hebben op de PC/leerling-verhouding in een situatie waarin ICT de toegang van het curriculum voor leerlingen met beperkingen duidelijk vergemakkelijkt.

Belanghebbenden zullen allen **teamwork moeten bevorderen tussen leerkrachten en andere professionals**. Op die wijze kan met passende ICT oplossingen tegemoet gekomen worden aan de individuele leerbehoeften. Dit houdt in dat leerkrachten toegang moeten hebben tot eenvoudig te gebruiken software. In deze software komen alle principes aan bod en worden bovendien interactieve demonstraties van producten getoond. Er zou echter binnen het onderwijsvak meer acceptatie moeten komen voor **de eigen verantwoordelijkheid van leerkrachten met betrekking tot hun eigen leren** en hun ontwikkeling op het gebied van ICT.

<p style="text-align: center;">Hoe ziet de toekomst van ICT in Onderzoek en Ontwikkeling eruit in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen?</p>
--

De toekomst van onderzoek en ontwikkeling binnen ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen moet zich richten op het leren en hoe dit te verbeteren is. **De opzet en de ontwikkeling van inclusive technology** zal deelname vergemakkelijken waarbij rekening wordt gehouden met diverse gebruikersgroepen, hun zeer diverse behoeften en de rollen, culturen en talen van de gebruikers. Maar om de ontwikkeling van *inclusive technology* te waarborgen, **moeten onderwijsdeskundigen actieve deelnemers zijn** in het vormgeven van onderzoek en ontwikkeling. Bovendien moet er meer interactie plaatsvinden tussen alle betrokken spelers.

Ontwikkelingen moeten gezien worden in termen van technologie, als ook in termen van informatie en **een effectieve basiskennis**. Alle nieuwe ontwikkelingen- zowel technologische als educatieve- moeten **gebaseerd zijn op onderzoeksresultaten**. Fundamenteel en toegepast onderzoek is nodig; de laatste moet zowel praktisch als realistisch zijn. Er moeten bovendien **algemene procedures, richtlijnen, evaluatiecriteria, normen en onderzoeksbeleid ontwikkeld worden**.

Er moet **een balans zijn tussen de wensen van de gebruikers en de regelgeving**. Hiervoor is een multi-disciplinaire benadering vereist met zowel ondersteunende strategieën, zoals communicatie en uitwisselingsplatforms, als netwerken van onderzoekers (bijvoorbeeld conferenties en technische platforms).

Als eerste stap moeten **alle belanghebbenden**, ongeacht hun mate van betrokkenheid of interactie, betrokken worden bij **de ontwikkeling van een veel bredere en toepasbare basiskennis**. Bovendien moeten zij betrokken worden- óf direct óf indirect via actieve betrokkenheid en/of deskundigen- bij de ontwikkeling van **breed geaccepteerde richtlijnen inzake inclusiveness**.

Conclusies

De groep deskundigen die aanwezig was bij de bijeenkomst in Lissabon, bestond uit alle belanghebbenden in de informatiesamenleving. Allen hebben dezelfde visie: het toewerken naar een oprechte *inclusive* informatiesamenleving, gebaseerd op deelname van allen, inclusief leerlingen met beperkingen. De debatten en overwegingen geven duidelijke aanwijzingen voor de toekomst van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen. Het *Salamanca Statement* (1994) geeft aan dat onderwijsdeskundigen moeten waarborgen dat onderwijs aan leerlingen met beperkingen deel uitmaakt van elke discussie over onderwijs. De duidelijke boodschap van de bijeenkomst van deskundigen in Lissabon was dat onderwijs aan leerlingen met beperkingen deel moet uitmaken van alle debatten over ICT gericht op ICT-beleid, -praktijk of –onderzoek en ontwikkeling.

Verdere informatie

Meer informatie over de conferentie in Lissabon en de deskundigen op het gebied van ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen die hebben deelgenomen aan de conferentie, is te vinden op:

www.european-agency.org/ict_sen_db/index.html

Meer informatie over het project ICT in het onderwijs aan leerlingen met beperkingen (inclusief kopieën van het projectverslag in 13 talen) en het werk van de European Agency in het algemeen, is beschikbaar bij:

The European Agency for Development in Special Needs Education
Secretariat
Teglgaardsparken100, DK 5500 Middelfart, Denemarken
Tel: +45 64 41 00 20 Fax: +45 64 41 23 03
E-mail: adm@european-agency.org

Brussels Office

Avenue Palmerston 3, B-1000 Brussel, België
Tel: +32 2 280 33 59 Fax: +32 2 280 17 88
E-mail: brussels.office@european-agency.org

Web: www.european-agency.org